

Инж. Петар ЛАЛАТОВИЋ

Завод за привредно планирање СР Црне Горе — Титоград

Кратак осврт на утицај ниских приноса сијена у 1962. години на смањење сточног фонда у Црној Гори

Структура пољопривредних површина у Црној Гори предодредила је развој појединих грана пољопривредне производње. И поред сталног настојања друштвене заједнице да се ова структура мијења у корист повећања ораничних површина и површина под воћњацима и виноградима она се досада незнатно измијенила. Ове површине и сада износе свега око 13%, а површине под природним ливадама и пашњацима око 87%. Огромне површине под природним ливада и пашњацима, а нарочито у сјеверном дијелу наше Републике, упутиле су пољопривредно стањовништво на сточарство као главно занимање. Њихов положај, начин искоришћавања, примјена слабе агротехнике и др. чине ове површине ниско продуктивним. С правом се може рећи да су ове површине препуштене саме себи, а приноси, односно производња је у потпуној зависности од временских прилика. Због тога се код нас појављују врло различити приноси по јединици површине скоро из године у годину, мада су они и у најповољнијим природним условима врло ниски. Када анализирамо приносе са ових површина види се да се они крећу од 5,4 мц до 13,3 мц по једном хектару. У директној зависности од приноса, односно производње на овим површинама је стање сточног фонда, у првом реду говеди и оваца. Значи, уколико је већа производња, утолико је и број наведених врста стоке већи, односно мањи. Најочитији примјер ове зависности је стање сточног фонда говеди и оваца на приватном сектору, приказано пописом од 15. јануара 1963. године.

Према овом попису осјетан је пад броја говеди и оваца у односу на претходни попис од 15. јануара 1962. године.

Укупно стање сточног фонда по врстама стоке било је:

— Г р л а		
15. I 1962. г. 15. I 1963. г.		
Коњи	31.791	31.000
Говеда	183.842	160.000
Овце	612.260	538.000
Свиње	23.579	25.000
Живина	288.904	298.000

Предњи подаци показују да је највећи пад броја стоке био код говеди и оваца, док је коња незнатно мање, а свиња и живине незнатно више.

Као што се види, ниска производња на природним ливадама и пашњацима у 1962. години највише се одразила на сточни фонд говеди и оваца, што говори о зависности броја ових врста стоке од родности ових површина.

Пад сточног фонда говеди и оваца на приватном сектору по броју и у процентима по попису од 15. I 1963. у односу на попис од 15. I 1962. године, показује следећи преглед:

Народни одбор општине	Г о в е д а		О в ц е	
	Пад броја грла	Пад у %	Пад броја грла	Пад у %
Рожај	1.881	27,0	4.278	21,8
Жабљак	894	21,4	4.230	20,8
Мојковац	1.700	20,6	2.506	14,1
Пљевља	5.138	17,9	16.666	17,9
Плав	1.315	16,7	3.955	13,9
Иванград	3.040	15,7	8.055	16,5
Колашин	900	13,3	2.627	10,1
Б а р	810	12,8	118	0,4
Бијело Поље	3.358	12,6	4.925	8,2
Шавник	542	11,9	2.186	10,2
Плужине	726	11,8	4.170	13,1
Цетиње	663	10,8	1.836	10,0
Никшић	1.828	9,1	10.376	12,0
Даниловград	487	8,6	1.748	12,9
Улцињ	346	6,5	92	0,6
Титоград	830	5,7	392	0,7
Херцег-Нови	177	5,2	12	0,3
Котор	68	2,9	75	1,3
Будва	7	0,5	95	3,1
Тиват	—	—	+ 39	+ 8,7

Предњи подаци показују да је укупно смањење броја говеди на приватном сектору 23.957 грла или 13,3%, док укупно смањење броја оваца износи 68.359 грла или 11,4% у односу на попис оваца претходне године.

Као што предњи подаци показују, сточни фонд говеди и оваца се смањило на цијелој територији Републике, сем на територији општине Тиват гдје је сточарство врло неразвијено. Поред тога, незнатно смањење показало се на терену општине Будва гдје је сточарство такође слабо развијено. Смањење фонда говеди и оваца по општинама је различито и креће се код говеди у границама од 0,5—27%, а код оваца од 0,3—21,8%.

Највећи процентуални пад броја говеди био је на територији општине Рожај, а по броју на територији општине Пљевља. Тако пад броја говеди само на територији општине Пљевља износи 5.138 грла или 21,4% од укупно смањеног броја говеди на приватном сектору у Републици. Међутим, смањење броја говеди на територији три општине (Пљевља, Бијело Поље и Иванград) износи 11.536 грла или 48,1%.

На основу изнијетих података о смањеном фонду говеди осјетан је пад на територији 10 општина и износи 20.166 грла или 84,2%, док је смањење на територији осталих 10 општина свега 3.791 грло или 15,8%. Према томе, осјетно смањење броја говеди било је на територији општина у сјеверном подручју гдје је осјетно подбацила и производња сточне хране на природним ливадама и пашњацима. Међутим, знатно мање опадање сточног фонда говеди на територији општина у јужном рејону последица је веће, односно боље родне године и сточној храни — првенствено сијену.

У погледу сточног фонда оваца попис је показао да је повећан број оваца само на територији општине Тиват за 8,7%, што износи свега 39 грла. Исто тако попис показује да је било незнатно смањење броја оваца (испод 1%) на територији општина у јужном рејону (Титоград, Херцег-Нови, Котор и Будва). Осјетно смањење фонда оваца било је у сјеверном дијелу Републике. Највеће процентуално смањење било је на територији општине Рожај (21,8%) и Жабљак (20,8%), док је по броју највећи пад код општине Пљевља — 16.666 грла, Никшића — 10.376 и Иванграда — 8.055, што чини 35.097 грла или 51,3%.

У друштвеном сектору стање сточног фонда по врстама било је:

	1962. г.	1963. г.	Повећање, односно смањење броја грла
Коњи	104	102	— 2
Говеда	3.165	2.986	— 197
Овце	13.822	8.122	— 5.700
Свиње	356	415	+ 59
Живина	5.940	13.002	+ 7.062

И у друштвеном сектору било је смањење код говеди и оваца, а повећање броја свиња и живине.

Смањење броја говеди у друштвеном сектору мање је него на приватном и износи 179 грла или 5,7⁰/о.

На смањење сточног фонда говеди такође су утицале и неповољне временске прилике. Сточни фонд говеди на друштвеним газдинствима, а посебно на пољопривредним добрима, више је у зависности од производње сточне хране на ораницама и од набавке концентроване сточне хране, него од производње сијена са природних ливада као што је то случај са стоком на приватном сектору.

Фонд оваца на друштвеном сектору смањен је за 5.700 грла или за 80,7⁰/о, што је знатно више него на приватном сектору. Ово смањење броја оваца, које се углавном узгајају на економијама општинских земљорадничких задруга, проузроковано је у првом реду недостатком сточне хране (сијена) са природних ливада.

Број свиња према посљедњем попису је незнатно повећан, док је број живине више него дупло повећан у односу на претходни попис, мада је и тако повећан број живине још увијек мали.

Према томе, посматрајући у цјелини стање сточног фонда говеди и оваца види се да су се прошлогодишње временске прилике, које су условиле ниску производњу сточне хране у првом реду сијена, врло неповољно одразиле на стање фонда говеди и оваца. Уједно се може констатовати да је то највећи пад броја говеди и оваца у послеријатном периоду, иако је и ранијих година било неповољних временских прилика које су условљавале ниску производњу сточне хране, првенствено сијена са природних ливада. С обзиром на изнијето стање сточног фонда говеди и оваца потребно је предузети све мјере које ће допринијети повећању њиховог броја. Постојећи фонд плоткиња крава и оваца омогућава брзо повећање броја грла наведених врста стоке, уколико се буде обезбједила сточна храна за зимску прехрану.

На основу предњег и просјечних временских прилика Друштвеним планом за 1963. годину предвиђено је повећање броја и говеди и оваца. У циљу остварења наведених задатака потребно је досљедније примјењивати позитивне законске прописе (о пашњацима, искоришћавању пољопривредног земљишта и др.) ради добијања веће производње сточне хране, затим засијавање већих површина под сточним крмним биљем, благовремено и што потпуније коришћење капацитета природних ливада и пашњака, потпуније коришћење отпадака прехранбене индустрије и пољопривредних култура, правилно спремање и обезбјеђење сточне хране за повећан број стоке.

Спровођење наведених мјера уз просјечне временске прилике може се очекивати да ће се и премаштити број говеди и оваца предвиђен Друштвеним планом за 1963. годину.